

כותרת: התייוונות – 3 מקורות הכותב/ת: ליאור קולודני (עורכת)

התייוונות

שלושה מקורות שעוסקים בחשש מאבדן זהות לאומית ובאתגר שעמד בפני העם היהודי בתקופה החשמונאית ובתקופתנו.

את ההיסטוריה היהודית עשו אלה שלא התייוונו, אלא עיכלו את העולם, ספגו אותו, סיגלו אותו לתוך התרבות היהודית שלנו; ויחד עם זה, עם ציקלון יותר עשיר, הלכו לקראת הבאות. וזאת, עד שפגשו שוב איזו סביבה גדולה, דומיננטית, שוב התמודדו איתה כדי לא לאבד לגמרי את הייחודיות, שוב סיגלו אותה: גם בשפתה, גם במנטליות שלה, גם בדפוסי המחשבה, ולאט-לאט זה הפך להיות לדפוס שלנו. והלכו הלאה, לדרך הארוכה, עם עוד ציקלון, עם עוד פְּקָל'ה. היה דיאלוג היסטורי גדול ורב-פנים.

זו קנאות צרת-אופק לומר היום, גם כשזה מטאפורה, שהאימפריה התרבותית האמריקנית אוכלת אותנו עד הסוף, שעוד מעט גם לשון לא תישאר. יש בזה גרעין של אמת, אבל זו לא כל האמת. זו אמת בשביל אלה, שבשבילם הדור שלנו תחנה אחרונה, אלה שלא יכולים להסתכל מעבר לתחנה הזאת. אבל אם יש לך פרספקטיבה אחורה, כְּדִי שתהיה לך פרספקטיבה לעתיד, אנחנו צריכים לראות את זה כדרך של התמודדות. התהליך הוא זהה, לא נשתנה הרבה בהיסטוריה מבחינת תהליכי יסוד: תהליך של אינטרקציה בין עם קטן לעמים גדולים, בין סופרמרקט גדול לבין חנות קטנה. מסתבר שיש קיום לשני הדברים. אם הם הוגנים, ואם אתה באמת מייצר משהו ייחודי, אז גם הסופרמרקט הגדול לא בולע אותך.

אבא קובנר, בראיון עם בארי צימרמן (חנוכה, תשמ"ה)

"הלניסטים" ו"זקנים"

זמן רב עוד קודם שקמו "הלניסטים" בארץ-ישראל לבטל את היהדות מפני ההשכלה היוונית, כבר התקרבו היהודים במצרים ליוונים ודרכי חייהם, לרוחם וחכמתם, ואף-על-פי-כן לא מצינו שנתעוררה בקרבם איזו תנועה חזקה לצד ההתבוללות; אדרבא, הם השתמשו בידיעותיהם היווניות לגלות על ידן רוחה העצמית של היהדות, להראות יופיה לכל העולם ולהשפיל מפניה גאון חכמת היוונים; כלומר, על-ידי החיקוי, שסיבתו הראשונה היתה התבטלות מפני הכוח הרוחני הנכרי, הצליחו לסגל להם את הכוח הזה ולעבור אז מהתבטלות להתחרות.

אם היו אותם ה"זקנים", שתרגמו את התורה ליוונית בשביל יהודי מצרים, מתרגמים עם זה גם את אפלטון לעברית בשביל יהודי ארץ ישראל, כדי לעשות את הכוח הרוחני של היוונים לקניין עמנו בארצו ובלשונו, אז קרוב להאמין, כי גם בא"י היתה ההתבטלות עוברת להתחרות, ובאופן עוד יותר נעלה ויותר נכבד - להתפתחות רוח-ישראל העצמית, וממילא לא היו קמים אז בעמנו "בוגדים מרשיעי-ברית", ולא היה לו אולי צורך בחשמונאים ולא בכל אותן התולדות הרוחניות שסיבתן הראשונה מונחת בזמן ההוא, ומי יודע אם לא היתה גם ההיסטוריה כולה של המין האנושי בוחרת לה אז דרך אחרת לגמרי.

אחד העם, מתוך: "חיקוי והתבוללות"

כזה ראה וחדש

מרכז הדרכה מקוון של "שבילים"
ארגון מערכות החינוך החברתי קהילתי
אגף החינוך, התנועה הקיבוצית

הרי בתחילתה היתה זאת מלחמת תרבות בין יהודים "חסידיים", הדבקים במסורת ישראל, ובין יהודים מתיוונים, שהיו גם העשירים ובעלי הכוח; החסידיים גברו במאבק הצבאי, אך הצלחתם זו הובילה, אחרי תשעים שנה, לממלכת צדוקים מתבוללים, למנהיגות מתנכרת, שזכות אבות לא מנעה ממנה למכור את עצמה לזרים. _ _ _

זאת היתה מלחמה עקובה מדם, אך מלחמת אזרחים, בין רוב יהודי קנאי לתרבותו ובין מיעוט יהודי של עשירים מתבוללים. _ _ _

מנקודת ראות זו מסמל חג החנוכה את המאבק היהודי למען זהותנו הייחודית. _ _ _

זה מועד המציין את מאבקם של יהודים על יהדותם, וזה יום שבו עלינו לשאול באיזו יהדות אנו רוצים.

אלי בן-גל, בתוך הספר: "כשאוכלים עם השטן"